

Deák Ferenc István

Ajánló

A globalizáció kihívásai – kriminálpolitikai válaszok. Budapest, 2010. október 15. (Szerk. Vig Dávid.) Budapest, Magyar Kriminológiai Társaság, 2010. 310 oldal. (Kriminológiai Közlemények, 68.)

A kiadvány a Magyar Kriminológiai Társaság 2010 őszen megtartott konferenciájának anyagait és a Társaság Viktimológiai Szekciója 2010. februári rendezvényének előadásait teszi közzé. A kötet gazdag tartalmából – terjedelmi okokból – csak a konferencia két, a plenáris ülésen elhangzott előadását és két szekcióülést – a „Jogvédelem a büntetés-végrehajtásban” és a „Fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatása: reformelképzelések” című szekció – anyagait tudjuk röviden ismertetni.

Hack Péter „Kriminálpolitikai paradigmák ütközése” című tanulmányában arra keresi a választ, hogy a helyreállító igazságszolgáltatás egyes elemeit is tartalmazó, „enyhébb” kriminálpolitikai koncepció felváltása egy szigorúbb büntetőpolitikával milyen tények alapján történt, és milyen eredményekre lehet a jövőben számítani. Farkas Ákos tanulmánya a kriminálpolitikák és a globalizált világ kapcsolatát elemzi. Mint a szerző írja: „A pénzügyi és emberi erőforrások bősége vagy szűkössége, ezek eloszlásának egyenetlensége, a gazdasági prioritások változása, a jogi szabályozás szellőssége, a jogértelmezés koherenciájának hiánya, kiforratlansága, az eltérő kulturális közeg, az eltérő hagyományok mind jelentősen befolyásolják a kriminálpolitikai koncepciók megvalósítását és működőképességét.”

A „Jogvédelem a büntetés-végrehajtásban” című szekciót tekintve először Szabó Máté és Pajcsicsné Csóré Erika előadásának szövegét olvashatjuk a kötetben, amely – többek között – az ombudsmani vizsgálatok tanulságait összegzi. Kádár András Kristóf előadásában azt vizsgálja, hogy a civil szervezetek milyen szerepet tölthetnek be a fogvatartottak panaszainak jogorvoslatában. Fliegauf Gergely tanulmányában a CPT-nél végzett, négy évig tartó munkájának tapasztalatairól számol be.

A fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatásával foglalkozó szekcióülés anyagai közül Vaskúti András előadása a fiatalkorúak törvényszékének felállítására tesz javaslatot. Csemáné Váradiné Erika elsősorban külföldi példák alapján bizonyítja: szükség lenne a fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatásában a reformlépések megtételére. Sárík Eszter előadása a téma interdiszciplináris kutatásának nehézségeit mutatja be.

Juhász Zsuzsanna: A börtönegészségügy „gócpontjai” és ártalomcsökkentő kezdeményezések külföldön. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2010. 251 oldal. (A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára, 30.)

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszékén készült kötet elsősorban a börtönegészségügy helyzetének európai kitekintéssel történő bemutatására, illetve annak a honi viszonyokkal való összevetésére vállalkozik.

A monográfia nem tér ki a börtönegészségügy minden területére, így például nem foglalkozik a fogvatartottak mentális problémáival, hanem „a hangsúlyt az európai büntetés-végrehajtási intézetekben mind jobban elhatalmasodó kábítószer-fogyasztásra, valamint e jelenséghez szorosan kapcsolódóan egyes fertőző betegségekre helyezi.” Juhász Zsuzsanna szerint ugyanis az európai börtönegészségügyben két kérdéskör jelenti a legégetőbb problémát. „Egyrészt szembe kell néznie a börtönépesség növekvő kábítószer-fogyasztásával, különösen pedig a problémás kábítószer-használat jelenségével és térnyerésével. Másrészt pedig az európai büntetés-végrehajtási rendszereknek szembesülniük kell azzal, hogy a fogvatartottak drogfogyasztása, azon belül pedig az intravénás szerhasználat, ebben a környezetben különösen kedvez olyan fertőző betegségek megjelenésének és transzmissziójának, mint a hepatitis, a HIV/AIDS, valamint a tbc.”

A szerző fő törekvése e két problémakör részletes elemzése, illetve ezzel párhuzamosan az ún. ártalomcsökkentés filozófiájának, valamint módszereinek ugyancsak átfogó bemutatása volt. Az értekezés elkészítése során áttekintette a témához kapcsolódó külföldi és hazai szakirodalmat, valamint személyes konzultációkat is folytatott az börtönegészségügy területén dolgozó szakemberekkel.

Juhász Zsuzsanna szerint a fogvatartottak egészségügyi ellátása nem csak börtönügyi kérdés, az egészségügyi problémák jelentős része kihat azokra is, akik a fogvatartottakkal közeli kapcsolatba kerülnek, azaz a többi fogvatartottra, az egészségügyi dolgozókra, a büntetés-végrehajtás személyzetére és a látogatókra. Tágabb értelemben a börtönegészségügy „tükröt tarthat elénk, és fogmérője lehet egy adott ország »jogállamiságának«”.

Polgári Védelmi Szemle. Mértékadó szakmai folyóirat. Főszerkesztő: Tóth Károly nyá. pv. ezredes, főtanácsos. Kiadja a Magyar Polgári Védelmi Szövetség. 2010. 191 oldal.

75 évvel ezelőtt a légvédelemről szóló 1935. évi XII. törvény kihirdetésével alakult meg a magyar légoltalom, a magyar polgári védelem jogelődje. A nevezetes évforduló alkalmából „Velünk élő légoltalom, polgári védelem” címmel 2010. március 3-án a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumban kiállítással egybekötött tudományos emlékülést tartottak.

A Magyar Polgári Védelmi Szövetség és a Magyar Hadtudományi Társaság Polgári Védelmi Szakosztályának kiadványa, a Polgári Védelmi Szemle 2010. évi tematikus száma a 75 éves polgári védelem történetével, szakmai feladataival foglalkozik.

Dr. Bakondi György t. altábornagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatója köszöntőjét követően dr. Endrődi István írása a polgári védelem történetét foglalja össze, dr. Muhoray Árpád dolgozata a polgári védelem elmúlt tíz évét, illetve jelenlegi feladatait tekinti át, dr. Hoffmann Imre és Németh Klára tanulmánya pedig a tűzoltóság és a polgári védelem együttműködésének történetét dolgozza fel. Ezt követően prof. dr. Szabó Sándor és dr. Tóth Rudolf „A polgári veszélyhelyzeti tervezés helye és szerepe hazánk komplex védelmi rendszerében” című tanulmánya olvasható a folyóiratban. Horváth Zoltán dolgozata az ellátási lánc területeit, alkalmazhatóságát vizsgálja a katasztrófa elhárítás területén. Csatai István írása az influenzajárvány során alkalmazandó ún. pandémia terv és a katasztrófavédelmi feladatok kapcsolatrendszerét tárja fel. Csepregi Péter és szerzőtársai tanulmánya a biológiai fegyverek elterjedése elleni küzdelmet szolgáló intézkedések rendszerét foglalja össze. Demeter István cikke a katasztrófavédelmi gyakorlatok tervezésének, szervezésének és levezetésének tapasztalatait teszi közzé a folyóiratban. Orovecz István írása az ifjúság katasztrófavédelmi, polgári védelmi felkészítésével foglalkozik. Olexandr Alexandrov és Nagy Rudolf az ukrán–magyar határ menti együttműködésről ír a lapban, valamint dr. Pataky Iván történeti jellegű anyaga zárja a számot.

Szabó Károly: Háborús és hadifogsági napló 1944–1945. Budapest, Magánkiadás, 1910. 158 oldal.

A Börtönügyi Szemle 2008. évi 3. számának Ajánlójában ismertettük dr. Tóth Zoltán „Szilánkok” című kéziratot visszaemlékezését, a 2009. évi 1. számban pedig „Életem története” című könyvét. Mint ismeretes: dr. Tóth Zoltán ny. bv. alezredes – Zoli bácsi – 68 évvel ezelőtt kezdte a büntetés-végrehajtásnál négy évtizeden át tartó szolgálatát.

Dr. Tóth Zoltán – aki maga is hadifogoly volt három éven át – e kötetben apósa, Szabó Károly háborús és hadifogsági naplójának kiadására vállalkozott. A könyv kiadásában Szabó Károly unokái, Baumgartner Ida és Borsainé dr. Tóth Erzsébet voltak a segítségére.

Szabó Károly tartalékos főhadnagy naplóját 1944 második felében és 1945 első felében írta. Háborús katonai szolgálatának és hadifogságának napi eseményeit jegyezte fel naplójában, amely a megrázó személyes vonatkozásokon túl történelmileg értékelhető információkat is tartalmaz. Mint dr. Tóth Zoltán írja előszavában: Valójában naplótöredékről van szó, hiszen a napló több képiratos füzeté elveszett, vagy megsemmisült. Erről a naplóíró is beszámolt naplójában.

Az Előszóból megismerhetjük a napló szerzőjének életútját. Szabó Károly 1898-ban a bácskai Csátalján született. Az I. világháború kitörésekor a bajai tanítóképző diákja volt, tanulmányait megszakítva be kellett vonulnia sorkatonának, tiszti rangot ért el. A háború után szerezte meg tanítói diplomáját. Bácsalmáson telepedett le, megnősült, s négy gyermeke született. Később Zentán, illetve Tolcsván élt családjával, 1944 nyarán vonult be katonának.

A naplónak a benne foglaltakon túl az ad külön drámaiságot, hogy Szabó Károly a hadifogságból már nem térhetett vissza, mert 1945-ben egy tbiliszi lágerben tifuszban meghalt.

Tóth. J. Zoltán: A halálbüntetés intézményének egyetemes és magyarországi jogtörténete. Budapest, Századvég Kiadó, 2010. 384 oldal. 3990 Ft.

A halálbüntetés a legrégebb jogintézmények egyike; amióta állam, illetve normák által szabályozott közösségi együttélés létezik, azóta alkalmazzák a különböző népek és társadalmak a halálbüntetést. A kötet előszava szerint: „Mind a mai napig a Föld országaiban minden évben több ezer főbenjáró bírói ítéletet hajtanak ténylegesen végre, és mintegy az államok harmada él még mindig a kapitális szankció eszközével.”

A könyv tartalma – a mű címéből adódóan – két nagy részre osztható. Az első, „A halálbüntetés egyetemes története” című rész három fejezetre tagolódik. Az első fejezet a halálbüntetés ókori történetét dolgozza fel Hammurápi törvényeitől egészen a római jogig. A második fejezet, amely „A halálbüntetés a középkorban és a kora újkorban” címet viseli, leírja a középkori büntetőjog általános jellemzőit, illetve azt, hogy hogyan szabályozták a jelentősebb középkori jogrendszerek és az egyházi büntetőjog a halálbüntetést. A harmadik fejezet az abolícionizmus – a halálbüntetés eltörlését célzó társadalmi mozgalom – térhódítását elemzi. A második rész a halálbüntetés magyarországi történetét négy fejezetben foglalja össze. Az első fejezet a feudalizmus világába vezet, a második anyagrész a felvilágosodás kezdetétől a dualizmus végéig tekinti át a halálbüntetés szabályozását. A harmadik fejezet a halálbüntetés XX. századi történetével foglalkozik – a Tanácsköztársaságtól kezdve, a Horthy-korszakon és a II. világháborún át, az államszocializmus időszakát dolgozza fel. A könyv utolsó fejezete az abolíció eszméjének magyarországi történetét állítja középpontba. [Mint ismeretes: a halálbüntetés eltörléséről a 23/1990. (X. 31.) alkotmánybírósági (AB) határozat rendelkezett.] A Függelék a halálbüntetés szabályozásának dokumentumaiba nyújt betekintést, utolsóként az 1990. január 17-i keltezéssel ellátott és a Horváth Tibor mint a Halálbüntetést Ellenzők Ligájának elnöke által aláírt beadvány szövegét közli.

Ünnepi tanulmányok Révész T. Mihály 65. születésnapja tiszteletére. Szerk. Máthé Gábor, Mezey Barna. Budapest, Gondolat Kiadó, 2010. 507 oldal. (Bibliotheca Iuridica, Az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar tudományos kiadványai, Libri Amicorum 38.)

A Révész Tamás Mihály jogtörténész professzor tiszteletére készült kötet huszonnegy tanulmányt tartalmaz a szerzők nevének betűrendjében, közülük azokat ismertetjük, amelyek tágabban vagy szorosabban kapcsolódnak a büntetés-végrehajtás témaköréhez.

Füzessyné Maglics Tímea dolgozata érdekes nézőpontból tekinti át a börtönrendszerek fejlődéstörténetét: azt vizsgálja, hogy a mindenkori büntetőhatalom hogyan tükröződött a börtön intézményében. A szerző végső megállapításai sze-

rint: „A börtönrendszerek története [...] azt bizonyítja, hogy ez az intézmény [ti. a börtön] még nem találta meg helyét a társadalomban. [...] A fejlődés – habár kudarccal – az egyetemesség feloldása felé halad: a cél mindinkább a szabad életviszonyok megközelítése a börtönökben is. A jelenlegi helyzet a legnagyobb tarkaságot mutatja, hiszen a szélsőségeket nézve, a XX. század alkotta meg a fasiszmus haláltáborait és azokat a svéd börtönöket is, amelyekben az elítélt ízlésesen berendezett, szállodaszerű épületben fogadhatja családját.”

Mezey Barna tanulmánya, amely a „Reformerek és börtönreformok a 18–19. században” címet viseli, azt a folyamatot tárja fel, hogy a fenytőház tézisei (a nevelés, munkáltatás, a tanítás, a lelki gondozás és a megfelelő egészségügyi ellátás) hogyan kerültek át a büntetés-végrehajtásba, s hogy a szabadságvesztés-büntetés hogyan vált önálló szankciófajtvá a büntetőjogon belül. „A megrögzött középkori tömlöcmóddal szemben a praxis reformerei indítottak harcot. Börtönigazgatók, lelkészek, intézeti tanítók és orvosok emelték fel szavukat az áldatlan állapotok ellen, s kísérelték meg a mindennapi gyakorlatban jobbat tenni a börtönrezsimek” – írja Mezey Barna, aki az említett reformerek közül John Howard (1726–1790) munkásságát, a börtönügy javítása iránt elkötelezettségét emeli ki, továbbá bemutatja a börtönügyi tudományosság 19. századi térnyerését.

(Válogatás a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Szakkönyvtára legújabb szerzeményeiből)